

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/39083,Kopalnia-to-je-do-mie-wszystko-panel-dyskusyjny-Katowice-16-marca-2017.html>
03.05.2024, 02:31

Kopalnia to je do mie wszystko - panel dyskusyjny - Katowice, 16 marca 2017

W czwartek 16 marca 2017 r. w Przystanku Historia odbył się panel dyskusyjny wokół książki *Narracje górnicze z terenu Zabrze. Kopalnia to je do mie wszystko*, z udziałem współredaktorki tomu dr Beaty Piechy-van Schagen z Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu. Spotkanie poprowadził dr Sebastian Rosenbaum z IPN Katowice.

Foto: Tomasz Gonet

W ciągu ponad dwóch stuleci eksploatacji węgla na Górnym Śląsku region oplotła gęsta sieć kopalń i wyrosły osiedla, a przede wszystkim wytworzyła się silnie sprofilowana grupa zawodowa. Górnicy stali się jedną z najważniejszych społeczności regionu, jego codziennością, ale zarazem stworzyli swój własny świat, kulturę, obyczaje, zarówno w życiu zawodowym, jak i prywatnym. Ekonomiczne realia gospodarki rynkowej sprawiły, że fenomeny górniczej kultury, podobnie, jak samo górnictwo, zanikają. Tym bardziej warto spojrzeć bliżej na ten fenomen z dziejów (a po części wciąż także dnia dzisiejszego) Górnego Śląska. Między innymi z tego powodu Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu, dzięki finansowemu wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego podjęło się zadania zebrania górniczych opowieści – tego, co górnicy mówią o sobie samych – i stworzenia w oparciu o nie publikacji naukowej. Punkt ciężkości położony został na Zabrzu – z tego miasta rekrutowali się świadkowie historii,

S. Rosenbaum, B. Piecha-van Schagen, Foto: Tomasz Gonet

Foto: Tomasz Gonet

których narracje złożyły się na prezentowaną książkę. Członkowie zespołu badawczego, w którego skład weszli historycy, etnograf i socjolog, rozmawiali zarówno z górnikami czynnymi zawodowo, jak i emerytami. Z zatrudnionymi w kopalniach na rozmaitych stanowiskach i oddziałach. Także z dziesięcioma spośród tych, którzy z Zabrze i zabrzańskich kopalń wyjechali do Niemiec Zachodnich. Dzięki tym spotkaniom zarejestrowanych zostało 100 rozmów, często poruszających i niezwykle zaskakujących. Dla twórców książki najbardziej zadziwiające w opowieściach górniczych okazało się to, że górnicy nie są takimi, jakimi widzą ich nie-górnicy. Sposób, w jaki górnicy opowiadają i oceniają na przykład książeczki Powszechnej Kasy Oszczędności „Górnik”, może okazać się ogromnym zaskoczeniem. Podobnie, jak fakt, że wielu z zatrudnionych w kopalniach młodych mężczyzn gotuje, sprząta i zajmuje się dziećmi, gdyż żony pracujące zawodowo przychodzą do domu późnym popołudniem. Zdumiewające okazało się także związanie górników z ich ogródkami – jakby wieczne, trwałe. Jedno z badawczych zaskoczeń dotyczyło między innymi niemieckiego językowego dziedzictwa kulturowego. Górnicze pozdrowienie „Glück auf!” trwało w kopalniach Zabrze dosyć długo, równoległe z polskim „Szczęść Boże!”, powszechnie i na co dzień używali go ci, którzy uważali się za Ślązaków „z krwi i kości”. Rozmowy z górnikami wskazały jasno, że kultura górnicza jest zmienna, ich życie, zależne od kopalni, poddaje się nie tylko zmieniającej się sytuacji ekonomicznej, ale także ogólnym tendencjom kulturowym. Opowieści, jakie 100 górników Zabrze zaprezentowało badaczom wskazują, że mają oni swoją własną kulturę, świat wartości, które pozostają dla górników ważne i warte

Foto: Tomasz Gonet

Foto: Tomasz Gonet

kultywowania oraz szacunku. Dlatego w oparciu o zebrany materiał badacze opracowali zagadnienia dotyczące życia zawodowego oraz prywatnego. W książce omówiono problemy tożsamości górniczej tych, którzy mieszkają na Górnym Śląsku, ale także tych, którzy nową ojczyznę znaleźli w Niemczech, istnienia górniczego języka. Zainteresowanie badaczy skupiło się także na wartościach i symbolach towarzyszących górnikom w trakcie ich drogi zawodowej (wiążącej się z wyborem zawodu górniczego lub przymusem podjęcia pracy w kopalni), ich funkcjonowania w ramach hierarchii górniczej, wartości etycznych towarzyszących pracy, emocji wiążących się wykonywanymi obowiązkami, pozdrowień górniczych, znaczenia munduru, zwyczajów pobożnościowych i świątecznych („Barbórki” / „Dnia Górnika” i „Karczmy Pivnej”), wierzeń demonologicznych (w skarbnika i utopca) oraz górniczych przywilejów. W publikacji uwzględnione zostały także górnicze spostrzeżenia związane z wartościami i symbolami z domu rodzinnego, relacji rodzinnych i pozycją żony w rodzinie górników, dzieciństwa (jako własnego opowiadających oraz ich dzieci), obyczajów kulinarnych oraz spędzania wolnego czasu i funkcjonowania tradycji ogródków.

KOPALNIA TO JE DO MIE WSZYSTKO
Kultura górnicza w opowieściach górników

Spotkanie wokół książki
„Narracje górnicze z terenu Zabrze. Kopalnia to je do mie wszystko”

UCZESTNICY
dr Beata Piecha-van Schagen
(Muzeum Górnictwa Węglowego, współautorka książki)
Mirosław Makoś
(świadek historii)

MODERACJA
dr Sebastian Rosenbaum
(IPN Katowice)

PRZYSTANEK HISTORIA
Centrum Edukacyjne IPN
w Katowicach
im. Henryka Sławika,
ul. św. Jana 10, III p.

16 marca 2017 r.
godz. 18.00

 INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

katowice.ipn.gov.pl
www.facebook.com/PrzystanekHistoriaKatowice
www.facebook.com/ipnkatowice